

OPPOSITIONEN INFÖR VALRÖRELSEN

De tre demokratiska oppositionspartierna har fått uppbära mycket klander för sin "passivitet" efter 1966 års valseger. De borde, säger kritikerna, genast ha samlats i en energisk fortsatt offensiv mot den vacklande socialdemokratien. I stället har de intagit en avvaktande hållning och därmed överlämnat initiativet till socialdemokraterna. Hr Palme hoverade sig också i somras i Aftonbladet över oppositionens förmenta svaghet.

Det är emellertid svårt att förstå hur oppositionen egentligen skulle kunnat handla annorlunda än att avvakta de socialdemokratiska kontrastötarna. Man måste alltid hålla för ögonen att med regeringsmakten följer i regel initiativet i den politiska maktkampen, helt enkelt därför att regeringen sitter på utredningsapparaten och den mekanism inom administrationen, där reformförslag detaljutformas och presenteras. Oppositionen blir därmed oftast ställd i efterhand när det gäller kortsiktiga politiska aktioner. Redan detta skäl är tillräckligt för att oppositionen skulle följa den goda maximen, att låta regeringen hänga sig själv i sitt eget rep. Regimer på fall brukar göra

det. Regeringen har trots allt frenetiskt letande efter en ny ATP-fråga inte funnit någon linje, som kan förändra grundtendensen — SIFO-undersökningarnas helhetsbild pekar på fortsatta röstförluster för socialdemokraterna. Förtroendet är och förblir försvagat och om några månader är det oåterkalleligen för sent. Socialdemokraterna får slåss i den position de står och med de vapen de har — i en tvåfrontsstrid. Det vill till svåra missgrepp av oppositionen för att den socialdemokratiska regimen skall kunna rädda sig helskinnad ur den striden.

Men är det inte fel, menar många, att oppositionspartierna inte går på samma linje i riksdagsfrågorna och att de inte ens kan låta bli att träta inbördes? Och borde de inte ha ett gemensamt valprogram?

Den som klagar så, glömmer att det inte är fråga om tre partier i koalition utan om partier i underförstådd allians, som opererar efter schemat "getrennt marschieren, vereint regieren". Inom ramen för en sådan politik måste det finnas utrymme för profilering; det är en förutsättning för att den skall kunna fungera. Detta hindrar inte att

de riksdagspolitiska förutsättningarna för ett fördjupat trepartisamarbete växer fram i all stillhet. Trenden framgår av procentsiffrorna på antalet riksdagsfrågor, där alla tre partierna gått tillsammans: 1965 21,2; 1966 23,0; 1967 30,7 %. Som jämförelse kan nämnas att procentsiffrorna beträffande frågor, där enbart mittenpartierna gått ihop är följande: 1965 23,4; 1966 24,0; 1967 21,3 %. Siffrorna avspeglar inte någon djupgående attitydförändring, men att en förbättring i de inbördes relationerna inträtt är tydligt. Det är vackert så — och lika viktigt är att personkontakterna mellan de tre riksdagsgrupperna börjat breddas. Sådant kan inte mätas i procentsatser, och det ligger i sakens natur att det mesta i den vägen sker efter personliga initiativ och utan publicitet. Men varje någotsånär initierad iakttagare av riksdagen torde inte ha undgått att märka, att attityderna mellan de tre riksdagsgrupperna nu är helt annorlunda än våren 1965, för att inte tala om hösten 1964. Känslan av ett växande ansvar, som vissa inbördes motsättningar till trots dock uppfattas som gemensamt, börjar få effekt. Fortsätter socialdemokratiens radikalisering, t. ex. i de markpolitiska frågorna, kommer förmodligen den ökande samarbetsviljan att komma till tydligare yttre resultat än hittills.

De inbördes trätorna, t. ex. replikväxlingarna i somras partiledarna emellan, är ett mera kompli-

cerat problem. Nu hör det till pjäsen att hr Hedlund, som bereder sig på att göra den avgörande inbrytningen i socialdemokraternas väljarkår, emfatiskt försäkrar att en kommande borgerlig regering under inga omständigheter kommer att föra någon högerpolitik — liksom att högerpartiet åhör detta med tålmod. Båda parter vet att en borgerlig trepartiregering måste regera mot första kammaren fram till 1970 års val och följaktligen får mycket begränsade möjligheter till reformer, som kräver ändrad lagstiftning. För en sådan regering blir åren 1969 och 1970 en utredningarnas och förberedelsernas tid — med sikte på en fast handlingspolitisk linje efter en ny valseger år 1970. Det blir i Sverige — liksom i Norge — en mjuk övergång i rikspolitiken, inte ett tvärt kontinuitetsbrott. Hr Hedlund kan med desto större säkerhet ge sina löften som han — och hans politiska kolleger — vet att genom den moderna tekniken förändras de samhällsliga problemen så snabbt att år 1970 kommer 1950-talets högerpolitik, det är ju den hr Hedlund bringar i erinran, att te sig lika inaktuell som alla andra partiers politik under den perioden.

Dessutom skulle det vara högst olikt realpolitikern Gunnar Hedlund att glömma att om han vill etablera sig som det stora alternativet till landsfadern Erlander, så får han akta sig för att undergräva väljarnas trygghetskänsla inför op-

positionen som helhet. Väljarna måste kunna *känna* att förutsättningarna för ett effektivt samarbete *de tre partierna emellan*, verkligen finns. Eljest vågar väljarna inte framkalla ett regimskifte.

En helt annan sak är de vettlösa krav på borgfredens brytande, som framförts från enstaka folkpartister, t. ex. ordföranden i FPU hr Hammarberg. Borgfreden består dess bättre, och hittills har ingen med verkligt politiskt ansvar och inflytande ifrågasatt den. Ej heller är den borgerliga opinionen vacklande på denna punkt. Tvärtom, den inställning, för vilken begreppet borgfred är ett uttryck, blir starkare för varje dag hos alla de tre partiernas väljarunderlag. Dagens Nyheters kraftfulla engagemang för en trepartisamverkan spelar härvidlag säkerligen en viktig roll.

Ett gemensamt detaljerat valprogram är, som läget ter sig idag, icke politiskt möjligt att uppnå. Det skulle för övrigt minska effekten av angreppsmetoden "getrennt marschieren". Däremot borde alla tre partierna kunna enas om ett ge-

mensamt uppträdande på några områden av central betydelse. Samhällsproblemet framför andra i dagens Sverige är den fortsatta, både utåt och inåt destruktiva inflationen. Socialdemokraterna har hela tiden stått hjälplösa inför denna till stor del av dem själva framkallade olycka. Det är särskilt oroväckande att inflationen fortsatt trots konjunkturnedgången. Blir det nu en ny — låt vara partiell — högkonjunktur, är det att befara att inflationsprocessen accelererar med snabbt inträdande ödesdigra följder för hela samhället. I denna livsviktiga fråga borde de tre borgerliga partierna snarast börja överlägga om en gemensam linje. Ty på den punkten kommer väljarna med säkerhet att avkräva dem besked.

Vid sådana överläggningar kanske de tre partierna finner att det också är möjligt att enas om *riktlinjerna* för politiken på något eller några andra områden av nyckelkaraktär. Intet av vad de eljest kan göra skulle vara mera ägnat att öka utsikterna till ett regimskifte.